

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ»

Харків
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ»**

(галузь знань 0304 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
спеціальність 8.03040101 «Правознавство»)

**Харків
2017**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Теорія та практика застосування заходів забезпечення кримінального провадження» /Уклад.: О.Г. Шило, О.В. Бабаєва та ін. – Х.: Нац. юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. – 71 с.

У к л а д а ч і : О. Г. Шило
О.В. Бабаєва
О.В. Верхогляд-Герасименко
О.І. Тищенко
А.Р. Туманянц

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ»**

**Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Конституційно-правові основи застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Міжнародні стандарти захисту прав людини під час застосування заходів кримінального процесуального примусу. Вплив практики Європейського суду з прав людини на становлення національної правової моделі заходів забезпечення кримінального провадження та формування правозастосовної практики в контексті фундаменталізації прав людини.

Гене́за інституту заходів забезпечення кримінального провадження у законодавстві України та доктрині кримінального процесу. Нормативні моделі заходів забезпечення кримінального провадження у законодавстві країн континентальної та англосаксонської правової систем.

Юридична сутність і функціональне призначення заходів забезпечення кримінального провадження. Види заходів забезпечення кримінального провадження. Класифікація заходів забезпечення кримінального провадження та її критерії. Співвідношення понять «заходи забезпечення кримінального провадження» і «заходи кримінального процесуального примусу».

Судовий контроль як гарантія дотримання прав, свобод та інтересів особи під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Види заходів забезпечення кримінального провадження, які застосовуються на підставі ухвали слідчого судді або суду.

Правила підсудності клопотань слідчого, прокурора про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Оцінка слідчим суддею потреб досудового розслідування, які виправдовують

ступінь втручання у права і свободи особи про який йдеться у клопотанні слідчого, прокурора про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Обов'язок сторін кримінального провадження надання слідчому судді або суду доказів обставин на які вони посилаються під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Клопотання сторін кримінального провадження як процесуальний акт, який ініціює вирішення слідчим суддею, судом питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження; додатки до клопотання слідчого, прокурора.

Тема 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ ЯК ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Гене́за інституту запобіжних заходів у національному законодавстві та доктрині кримінального процесу. Система запобіжних заходів за законодавством України та країн континентальної та англосаксонської правової традиції. Загальні положення про запобіжні заходи, мета та підстави їх застосування. Види запобіжних заходів та їх місце в системі заходів забезпечення кримінального провадження. Класифікація запобіжних заходів та її критерії.

Судовий контроль як гарантія дотримання прав і свобод людини під час застосування запобіжних заходів. Співвідношення понять «застосування запобіжних заходів» та «обрання запобіжних заходів». Обов'язок слідчого, прокурора довести слідчому судді, суду, що встановленні під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми для переконання, що жоден з інших запобіжних заходів не може запобігти доведених під час розгляду ризику або ризикам. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу. Нормативне обмеження застосування запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту та застави.

Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Надання копії

клопотання та матеріалів, якими воно обґрунтовується підозрюваному, обвинуваченому. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу. Забезпечення прибуття особи для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу. Розгляд клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу. Дії уповноважених службових осіб після затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання.

Подання клопотання про застосування запобіжного заходу після затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання, його розгляд. Застосування запобіжного заходу. Виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, необхідність покладення яких була доведена прокурором під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Застосування електронних засобів контролю.

Клопотання слідчого, прокурора про зміну запобіжного заходу, особливості його обґрунтування та нормативні вимоги до його форми, змісту та додатків до нього. Клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу, додатки до нього. Порядок розгляду слідчим суддею, судом клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу.

Ухвала слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу, нормативні вимоги щодо форми, змісту та порядку вручення її копії. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів.

Тема 3. ПРАВОВА ПРИРОДА, ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ НЕІЗОЛЯЦІЙНИХ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ, ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ, ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ЇХ ДІЇ, ЗМІНИ ТА СКАСУВАННЯ

Сутність та види неізоляційних запобіжних заходів як альтернативи обмеженню права людини на свободу та особисту недоторканність. Вплив неізоляційних запобіжних заходів на поведінку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Сутність особистого зобов'язання як запобіжного заходу у кримінальному провадженні. Порядок застосування особистого зобов'язання. Обов'язки, які можуть бути покладені на підозрюваного, обвинуваченого. Здійснення контролю за виконанням особистого зобов'язання.

Сутність особистої поруки як запобіжного заходу, підстави, умови та процесуальний порядок її застосування. Процесуальний статус поручителя. Відмова поручителя від взятих на себе зобов'язань, її процесуальні наслідки. Накладення грошового стягнення у разі невиконання поручителем взятих на себе зобов'язань. Здійснення контролю за виконанням зобов'язань про особисту поруку.

Практика застосування особистої поруки у кримінальному провадженні.

Сутність застави як запобіжного заходу, підстави, умови та процесуальний порядок її застосування. Правовий статус заставодавця, проблеми забезпечення його прав і законних інтересів. Нормативне обмеження кола осіб, які можуть бути заставодавцями.

Визначення розміру застави та критерії його диференціації. Питання застосування застави в практиці Європейського суду з прав людини. Порядок внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу.

Підстави та процесуальний порядок звернення застави в дохід держави. Проблеми повернення заставодавцю суми застави на стадії досудового розслідування.

Особливості застосування застави як альтернативи триманню під вартою.

Проблемні питання застосування застави як запобіжного заходу у кримінальному судочинстві України. Досвід застосування застави у країнах англосаксонської та континентальної правової системи.

Тема 4. ПРАВОВА ПРИРОДА, ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІЗОЛЯЦІЙНИХ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ, ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ, ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ЇХ ДІЇ, ЗМІНИ ТА СКАСУВАННЯ

Сутність та види ізоляційних запобіжних заходів. Вплив ізоляційних запобіжних заходів на поведінку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Проблеми забезпечення прав і свобод особи під час застосування до неї ізоляційних запобіжних заходів.

Домашній арешт і практика його застосування в іноземних країнах. Сутність, підстави та умови застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні. Нормативні обмеження обрання домашнього арешту. Процесуальний порядок обрання, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Форми контролю за поведінкою особи, яка знаходиться під домашнім арештом. Мета, порядок та правові основи застосування електронних засобів контролю за виконанням умов домашнього арешту. Зарубіжний досвід функціонування електронного моніторингу місцезнаходження особи, щодо якої застосовано домашній арешт.

Особливості мотивування ухвали про застосування домашнього арешту, строк її дії. Продовження строку тримання особи під домашнім арештом, його сукупний строк.

Порядок та організація виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту. Контрольно-наглядова справа щодо контролю за особою, яка перебуває під домашнім арештом. Проблеми реалізації органами

Національної поліції заходів, спрямованих на забезпечення виконання ухвали про застосування домашнього арешту.

Оскарження ухвали слідчого судді, суду, постановленої за результатами розгляду клопотання про застосування домашнього арешту або продовження його строку.

Міжнародні стандарти застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та їх імплементація у національне законодавство. Правові позиції Європейського суду з прав людини з питань застосування тримання під вартою та їх вплив на правозастосовну практику.

Підстави обрання тримання під вартою як запобіжного заходу. Клопотання слідчого, прокурора про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, нормативні вимоги до його змісту, особливості обґрунтування в контексті практики Європейського суду з прав людини. Порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Забезпечення участі підозрюваного, обвинуваченого у судовому розгляді. Підстави і порядок оголошення особи у міжнародний розшук. Підстави і порядок оголошення особи у міждержавний розшук. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про застосування тримання під вартою як запобіжного заходу. Обов'язок доказування наявності достатніх підстав застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Ухвала слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, нормативні вимоги щодо її форми та змісту. Визначення розміру застави при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Строк тримання під вартою, підстави та порядок його продовження. Клопотання слідчого, прокурора про продовження строку тримання під вартою, нормативні вимоги до його змісту, обґрунтування в контексті практики Європейського суду з прав людини. Порядок розгляду клопотання про продовження строку тримання під вартою. Обов'язок доказування підстав

продовження строку тримання під вартою. Особливості мотивування ухвали слідчого судді, суду про продовження строку тримання під вартою або відмову в цьому.

Проблеми правового регулювання і застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Оскарження в апеляційному порядку ухвал про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в цьому, продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні та шляхи їх вирішення. Проблемні питання оскарження ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в частині визначеного розміру застави.

Тема 5. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В ОСОБЛИВИХ ПОРЯДКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПІД ЧАС МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Передання неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого під нагляд. Підстави та умови передання неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи, його процесуальний порядок. Надання згоди неповнолітнім та батьками, опікунами, піклувальниками або представниками адміністрації дитячої установи як умова застосування цього запобіжного заходу. Письмове зобов'язання про забезпечення прибуття неповнолітнього до слідчого, прокурора, слідчого судді та його належну поденку. Клопотання прокурора про застосування передання неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого під нагляд. Ухвала слідчого судді, суду про передання неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого під нагляд, особливості її мотивування.

Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Підстави та

процесуальний порядок обрання запобіжних заходів до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування. Передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом як запобіжний захід. Поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку як запобіжний захід.

Проблеми правового регулювання і застосування запобіжних заходів до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування.

Тимчасовий та екстрадиційний арешт як запобіжні заходи, що застосовуються під час міжнародного співробітництва.

Мета, підстави та порядок застосування тимчасового арешту як запобіжного заходу, його строки. Клопотання прокурора про застосування тимчасового арешту, додатки до нього. Порядок розгляду клопотання про тимчасовий арешт. Ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту або відмову у ньому, її оскарження в апеляційному порядку.

Мета, підстави та процесуальний порядок застосування екстрадиційного арешту. Клопотання прокурора про екстрадиційний арешт. Матеріали, що передаються на розгляд слідчому судді. Порядок розгляду клопотання про екстрадиційний арешт. Ухвала слідчого судді про застосування екстрадиційного арешту або відмову в цьому та її оскарження в апеляційному порядку. Строки екстрадиційного арешту та порядок їх продовження. Судовий контроль наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення.

Тема 6. ПРАВОВА ПРИРОДА, ВИДИ, ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ ЯК ТИМЧАСОВОГО ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Гене́за інституту затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, у законодавстві України та доктрині кримінального процесу. Конституційно-

правові основи та міжнародно-правові стандарти захисту права особи на свободу та особисту недоторканність під час затримання у кримінальному судочинстві. Порівняльно-правовий аналіз інституту затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, за законодавством України та зарубіжних країн. Правові позиції Європейського суду з прав людини з питань застосування затримання та їх вплив на правозастосовну практику.

Затримання як тимчасовий запобіжний захід, його види. Момент затримання та проблеми його процесуальної фіксації. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Гарантії забезпечення прав, свобод та законних інтересів затриманої особи.

Проблеми правової регламентації затримання особи у кримінальному провадженні та шляхи їх вирішення.

Мета, підстави та порядок застосування законного затримання. Особливості затримання окремої категорії осіб. Вимога негайного доставлення затриманого до уповноваженої службової особи як гарантія забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність.

Мета та підстави застосування затримання уповноваженою службовою особою. Суб'єкти, які уповноважені здійснювати цей вид затримання, його процесуальний порядок. Забезпечення права на участь захисника. Порядок інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги про випадки затримання осіб. Нормативні вимоги до змісту протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, вручення його копії.

Підстави та процесуальний порядок проведення особистого обшуку затриманої особи, фіксування його результатів. Типові порушення прав затриманого у практиці правоохоронних органів. Механізм захисту прав особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Затримання за ухвалою слідчого судді, суду. Мета та підстави застосування затримання за ухвалою слідчого судді, суду. Нормативні вимоги до змісту клопотання слідчого, прокурора про дозвіл на затримання з метою приводу, додатки до нього. Розгляд клопотання про дозвіл на затримання з

метою приводу. Ухвала слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу, вимоги до її змісту та процесуальної форми. Оскарження ухвали про відмову в наданні дозволу на затримання з метою приводу в апеляційному порядку. Строк доставлення до слідчого судді, суду затриманої особи.

Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Мета, підстави та особливості процесуального порядку застосування затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Суб'єкти, які уповноважені здійснювати цей вид затримання. Підстави звільнення особи, затриманої в порядку міжнародного співробітництва.

Мета, підстави та порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності. Суб'єкти, які уповноважені приймати рішення про превентивне затримання особи. Копія рішення про превентивне затримання, її вручення особі та направлення слідчому судді, суду з клопотанням про обрання запобіжного заходу. Граничні строки превентивного затримання.

Тема 7. ПРАВОВА ПРИРОДА, СУТНІСТЬ, МЕТА, ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ, ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА, АРЕШТУ МАЙНА.

Сутність, мета і підстави тимчасового доступу до речей і документів, загальні положення його застосування. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Речі і документи, до яких заборонено доступ, речі і документи, які містять охоронювану законом таємницю. Розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про тимчасовий доступ до речей і документів. Обов'язок доказування наявності підстав для тимчасового доступу до речей і документів. Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів, вимоги до її

змісту. Виконання ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів та процесуальні наслідки її невиконання.

Оскарження ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів, яким дозволено вилучення речей і документів, які посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність в апеляційному порядку.

Практика застосування тимчасового доступу до речей і документів.

Сутність, мета та підстави тимчасового вилучення майна. Майно, яке може бути тимчасово вилученим. Процесуальний порядок тимчасового вилучення майна при здійсненні затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Тимчасове вилучення майна під час обшуку та огляду. Підстави повернення тимчасово вилученого майна. Гарантії забезпечення прав особи, майно якої тимчасово вилучено.

Актуальні проблеми застосування тимчасового вилучення майна та шляхи їх вирішення.

Правова природа, поняття, мета, види арешту майна як заходу забезпечення кримінального провадження. Матеріально-правові та процесуально-правові підстави арешту майна та його умови.

Заходи виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні. Суб'єкти, на майно яких може бути накладено арешт. Мета, підстави та умови попереднього арешту майна або коштів на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах, його строк. Майно, на яке може бути накладено арешт. Клопотання слідчого, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Розгляд клопотання про арешт майна. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про арешт майна. Обов'язок доказування наявності підстав для арешту майна. Ухвала слідчого судді, суду про арешт майна, вимоги до її змісту та процесуальної форми. Процесуальний порядок скасування арешту майна.

Оскарження ухвали слідчого судді, суду про арешт майна або відмову в ньому в апеляційному порядку. Мета, підстави та умови накладення арешту на майно третіх осіб у кримінальному провадженні. Гарантії забезпечення прав третьої особи, на майно якої накладено арешт. Актуальні проблеми накладення арешту на майно у кримінальному провадженні та шляхи їх вирішення.

Тема 8. ПРАВОВА ПРИРОДА, СУТНІСТЬ, МЕТА, ПІДСТАВИ І ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ, ТИМЧАСОВОГО ВІДСТОРОНЕННЯ СУДДІ ВІД ПОСАДИ

Сутність, мета та підстави накладення грошового стягнення, його загальні положення. Клопотання про накладення грошового стягнення, вимоги до його змісту та додатки до нього. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу. Ухвала про накладення грошового стягнення, вручення її копії. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення.

Сутність, мета та підстави тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, їх загальні положення. Документи, які можуть бути тимчасово вилучені, наслідки їх вилучення.

Сутність, мета, підстави та умови відсторонення від посади, його загальні положення як заходу забезпечення кримінального провадження.

Вимоги до змісту клопотання про відсторонення від посади, додатки до нього. Порядок вирішення питання про відсторонення від посади. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про відсторонення від посади. Обов'язок доказування наявності підстав для відсторонення від посади. Ухвала слідчого судді, суду про відсторонення від посади, вимоги до її змісту та процесуальної форми. Порядок продовження строку відсторонення від посади та його скасування. Особливості порядку відсторонення від посади осіб, які призначаються Президентом України;

Директора Національного антикорупційного бюро України; тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності.

Оскарження ухвали слідчого судді про відсторонення від посади або відмову в ньому в апеляційному порядку. Актуальні проблеми відсторонення від посади та шляхи їх вирішення.

**Тема 9. ПРАВОВА ПРИРОДА, СУТНІСТЬ, МЕТА, ПІДСТАВИ ТА
ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ВИКЛИКУ
СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВОГО ВИКЛИКУ І ПРИВОДУ,
ТИМЧАСОВОГО ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ
ПРАВОМ, НАКЛАДЕННЯ ГРОШОВОГО СТЯГЕННЯ**

Сутність виклику, його мета та підстави застосування. Співвідношення понять «виклик» та «повідомлення». Порядок здійснення виклику у кримінальному провадженні. Зміст повістки про виклик, підтвердження про її отримання особою або ознайомлення з її змістом іншим шляхом. Поважні причини неприбуття особи на виклик та наслідки неприбуття на виклик. Особливості виклику окремих категорій осіб.

Сутність приводу як заходу забезпечення кримінального провадження, ініціювання його здійснення. Нормативні обмеження щодо можливості застосування приводу. Вимоги до змісту клопотання про здійснення приводу, додатки до нього. Розгляд клопотання про здійснення приводу. Ухвала слідчого судді про здійснення приводу та особливості її виконання.

Актуальні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження, спрямованих на забезпечення явки особи та шляхи їх вирішення.

Накладення грошового стягнення. Сутність, мета та підстави накладення грошового стягнення, його загальні положення. Вимоги до змісту клопотання про накладення грошового стягнення, додатки до нього. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу. Ухвала про накладення грошового

стягнення, вручення її копії. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення.

Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Сутність, мета та підстави тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, їх загальні положення. Документи, які можуть бути тимчасово вилученими, наслідки їх вилучення.

Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Обов'язок доказування наявності підстав тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом. Ухвала слідчого судді, суду про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, особливості її мотивування. Строк, протягом якого може бути здійснене тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, та його продовження. Практика застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, КОЛОКВІУМІВ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Заняття 1. Тема Загальні положення та правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

(Питання)

1. Юридична сутність, класифікація та функціональне призначення одів забезпечення кримінального провадження. Конституційно-правові основи тосування заходів забезпечення кримінального провадження.
2. Міжнародні стандарти захисту прав людини під час застосування одів кримінального процесуального примусу. Вплив практики Європейського ту з прав людини на формування правозастосовної практики в контексті ндаменталізації прав людини.
3. Генеза інституту заходів забезпечення кримінального провадження у онодавстві України та доктрині кримінального процесу.
4. Особливості предмету доказування при вирішенні слідчим суддею, судом питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.
5. Оцінка слідчим суддею потреб досудового розслідування, які виправдовують ступінь втручання у права і свободи особи про який йдеться у клопотанні слідчого, прокурора про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.
6. Обов'язок сторін кримінального провадження надання слідчому судді або суду доказів обставин на які вони посилаються під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.
7. Клопотання сторін кримінального провадження як процесуальний акт, який ініціює вирішення слідчим суддею, судом питання про

застосування заходів забезпечення кримінального провадження; додатки до клопотання слідчого, прокурора.

Заняття 2. Тема Правова природа, поняття та види неізоляційних запобіжних заходів, підстави і процесуальний порядок їх застосування.

(Питання)

1. Загальна характеристика запобіжних заходів як інституту кримінального процесуального права. Генеза інституту запобіжних заходів у національному законодавстві та доктрині кримінального процесу.

2. Загальні положення про запобіжні заходи, мета та підстави їх застосування. Види запобіжних заходів та їх місце в системі заходів забезпечення кримінального провадження. Класифікація запобіжних заходів та її критерії.

3. Сутність та види неізоляційних запобіжних заходів.

4. Сутність особистого зобов'язання як запобіжного заходу в кримінальному провадженні. Порядок застосування та обов'язки, які можуть бути покладені на підозрюваного. Здійснення контролю за виконанням особистого зобов'язання.

5. Сутність особистої поруки як запобіжного заходу, підстави, умови та процесуальний порядок її застосування. Процесуальний статус поручителя.

6. Відмова поручителя від взятих на себе зобов'язань, її процесуальні наслідки. Накладення грошового стягнення у разі невиконання взятих на себе зобов'язань. Здійснення контролю за виконанням зобов'язань про особисту поруку.

7. Сутність застави як запобіжного заходу, підстави, умови та процесуальний порядок її застосування.

8. Проблемні питання застосування застави у кримінальному судочинстві України. Питання застосування застави в практиці Європейського суду з прав людини.

Завдання 1

До слідчого судді Шевченківського районного суду м. Харкова звернувся прокурор з клопотанням про обрання стосовно Іванцова запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Розглянувши відповідне клопотання слідчий суддя постановив ухвалу про обрання стосовно Іванцова запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та відповідно до ч. 3 ст. 183 КПК України визначив розмір застави. Прокурор, не погодившись з розміром застави, який на його думку не здатний забезпечити виконання Іванцовим покладених на нього обов'язків, подав апеляційну скаргу на відповідну ухвалу слідчого судді.

Апеляційний суд, розглянувши скаргу прокурора, залишив ухвалу слідчого судді без змін, оскільки, предметом розгляду слідчого судді було клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а не розмір застави, і це клопотання було задоволене.

Оцініть дії слідчого судді, прокурора та апеляційного суду.

Завдання 2

До слідчого судді надійшло клопотання слідчого, погоджене із прокурором, про зміну запобіжного заходу у вигляді застави, обраного у відношенні підозрюваного Павліва. У клопотанні вказано, що Павлів не вніс на протязі п'яти днів гроші, в якості застави, на відповідний рахунок. Тому до нього необхідно застосувати такий запобіжний захід, як тримання під вартою.

У судове засідання з'явилися Павлів та його захисник. Захисник надав слідчому судді довідку, у відповідності з якої через три дні на банківський рахунок Павліва надійдуть кошти у розмірі, якого вистачає для внесення

застави. Тому він, та його підзахисний, прохають не змінювати запобіжний захід, а надати можливість Павліву внести заставу.

Прокурор проти цього заперечував, та заявив, що Павлів підозрюється у скоєні низкі злочинів, у томи числі економічних, тому кошти, що надійдуть до рахунку Павліва, можуть бути коштами, отриманими у результаті злочинної діяльності. Крім того Павлів, отримавши ці кошти, може сховатися від органів досудового розслідування та суду.

Яке рішення повинен прийняти слідчий суддя?

Заняття 3. Тема Правова природа, поняття та види ізоляційних запобіжних заходів, підстави і процесуальний порядок їх застосування.

(Питання)

1. Сутність та види ізоляційних запобіжних заходів. Проблеми забезпечення прав і свобод особи під час застосування до неї ізоляційних запобіжних заходів.

2. Сутність, підстави та умови застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні. Процесуальний порядок обрання, зміни та скасування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

3. Порядок та організація виконання ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

4. Міжнародні стандарти та правові позиції Європейського суду з прав людини з питань застосування тримання під вартою та їх вплив на правозастосовну практику.

5. Підстави та порядок обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Строк тримання під вартою, підстави та порядок його продовження.

6. Нормативні вимоги до змісту та обґрунтування клопотання слідчого, прокурора про продовження строку тримання під вартою в контексті практики Європейського суду. Порядок його розгляду.

7. Оскарження в апеляційному порядку ухвал про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в цьому, продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні.

Завдання 4

До Чепурного, якому повідомлено про підозру у вчинені злочинів, передбачених ч. 2 ст. 28 ч. 3 ст. 187 КК України, було обрано домашній арешт. Під час досудового розслідування встановлено, що члени злочинної групи у нічний час, за допомогою відмичок, проникали до помешкань громадян, після чого зв'язували їх, та викрадали гроші і цінні речі. Під час вчинення злочинів Чепурний відкривав відмичками замки та слідкував на зовні, щоб попередити співучасників про можливу небезпеку. Із всієї злочинної групи був затриманий лише Чепурний. Для контролю за виконанням обов'язків, пов'язаних із домашнім арештом, Чепурному на ногу було закріплено електронний браслет (ст.195 КПК). 5 вересня у ночі Чепурний покинув свою дівку та був відсутній усю ніч. У цей час браслет був у неробочому стані.

Наступного дня прокурор звернувся до слідчого судді із клопотанням, складеним з дотриманням вимог ст. 200 КПК, про зміну Чепурному запобіжного заходу з домашнього арешту на тримання під вартою. Крім того прокурор повідомив, що у ніч, коли Чепурний був відсутнім у своєму помешканні, було скоєно злочин, який за своїм способом дуже схожий із злочинами, скоєними злочинною групою, до якої входив Чепурний.

При розгляді клопотання прокурора Чепурний пояснив, що у ночі їздив до хворої матері, у який був серцевий напад и вона викликала швидку. Електронний браслет він пошкодив, коли зачепився їм за металеві вхідні двері. Більш того, захисник заявив клопотання про зміну домашнього арешту на заставу. У обґрунтування свого клопотання захисник надав довідку від станції швидкої допомоги, що дійсно, у ніч з 5 на 6 вересня до матері Чепурного виїздила швидка у зв'язку з серцевим нападом хворої; пояснення матері

підозрюваного, яке вона надала захиснику, про те, що вона хворіє на гіпертонічне захворювання, з дому, після серцевого нападу, виходити не може та потребує постійного нагляду, якій їй в змозі забезпечити її син, Чепурний, який має освіту фельдшера.

Яке рішення повинен прийняти слідчий суддя?

Завдання 5

23.09.2016 року в 14.00 Слідчий ГУНП України в Івано-Франківській області Лозова звернулась до слідчого судді Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного Костенко у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст 286 КК України, з метою приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, яке в свою чергу погоджено з прокурором відділу прокуратури Івано-Франківської області. Разом з вказаним вище клопотанням слідчим, за погодженням з прокурором, також (одночасно) подано клопотання про застосування щодо Костенко запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Розглянувши подані матеріали, слідчий суддя встановив, що Костенко не прибув о 10.00 ранку 23.09.2016 на виклик слідчого для допиту та не відповідає на телефонні дзвінки, у зв'язку із чим вона і просить про його затримання з метою приводу. Втім у зв'язку з тим, що підстав для тримання під вартою підозрюваного не має, розглянути питання про застосування щодо нього запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого про затримання підозрюваного Костенко з метою приводу для вирішення питання про застосування щодо нього запобіжного заходу.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді. У яких випадках може бути подане клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу та порядок його розгляду слідчим суддею.

Завдання 6

Головним СУ НП України розслідується кримінальне провадження №12103235, внесене 25.10.2015 р. до ЄРДР за ознаками злочину, передбаченого ч. 4 ст. 160 КК України. У ході досудового розслідування встановлено, що 23.10.2015 р. Шаргуленко – кандидат у депутати Чернівецької міської ради, запропонував Колеснику, Тіщенко та Лук'яновій за грошову винагороду підшукати осіб і запропонувати їм неправомірну вигоду у розмірі 350 грн. в обмін на їх голоси на виборах. З 23 по 25 жовтня 2015 р. Колесник, Тіщенко та Лук'янова вчинили дії, спрямовані на підкуп виборців (50 фактів).

27.10.2015 слідчий в ОВС ГСУ НП України повідомлення про підозру Шаргуленко вручив його дружині. Вже 29.10.2015 стало відомо, що о 02 год. 48 хв. підозрюваний в пункті пропуску «Росошани» перетнув державний кордон і вибув за межі України. Цього ж дня його оголошено у розшук.

16.10.2016 Шаргуленко повернувся в Україну, тому слідчий в ОВС ГСУ НП України, за погодженням із прокурором, 24.10.2016 звернувся до суду з клопотанням про застосування до нього запобіжного заходу – тримання під вартою. У клопотанні зазначалося, що підозрюваний може переховуватись від органів досудового розслідування та суду, незаконно впливати на свідків і перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином, отже наявні ризики, передбачені п. 1, п. 3, п. 4 ч. 1 ст.177 КПК України.

14.11.2016 у судовому засіданні слідчий клопотання підтримав, а захисник просив відмовити у його задоволенні за недоведеністю підозри. За результатами розгляду клопотанням слідчий суддя постановив ухвалу про часткове його задоволення та застосував до підозрюваного запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання, поклавши на нього обов'язки, передбачені п.п. 1-4 і 8 ч. 5 ст. 194 КПК України. Своє рішення слідчий суддя мотивував тим, що слідчий довів обґрунтованість підозри Шаргуленка у вчиненні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 160 КК України, а також наявність достатніх підстав

вважати, що є ризик його переховування від досудового слідства. У той же час, недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризиків, вказаних у клопотанні, слідчим суддею визнана недоведеною, а ризики, передбачені п.п. 3, 4 ч. 1 ст.177 КПК України, на які посилався слідчий, у судовому засіданні не знайшли підтвердження.

Прокурор не погодився з прийнятим рішенням, зокрема, у частині не доведення обставин, які свідчать про недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризиків, вказаних у клопотанні, та оскаржив ухвалу слідчого судді в апеляційному порядку.

Проаналізуйте наведену процесуальну ситуацію. Оцініть відповідність прийнятого слідчим суддею рішення вимогам КПК України. Назвіть основні вимоги, що висувуються кримінальним процесуальним законодавством і судовою практикою до клопотання слідчого, прокурора про застосовування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Спираючись на матеріали узагальнень відповідної судової практики, назвіть типові помилки, які допускаються слідчими та прокурорами під час складання клопотання про застосовування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Завдання 7

Слідчим СВ Харківського ВП ГУНП в Харківській області були внесені відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України. За підозрою у вчиненні цього кримінального правопорушення був затриманий Машков М.Б., стосовно якого в подальшому слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, був обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 діб з можливістю внесення застави як альтернативи тримання під вартою. Після внесення його дружиною застави, визначеної в ухвалі слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, Машков М.Б. був звільнений з-під варти.

В подальшому, в зв'язку з тим, що Машков М.Б., будучи належним чином повідомлений, не з'являвся за викликом до слідчого без поважних причин та не повідомляв про причини своєї неявки, за рішенням слідчого судді застава була звернена в дохід держави, а стосовно Машкова М.Б. було прийнято рішення про зміну запобіжного заходу на тримання під вартою.

Оцініть процесуальну ситуацію з точки зору законності проведення процесуальних дій.

Завдання 8

Слідчий суддя постановив ухвалу про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо Власенка О.Ю., підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 187 КК України, до 25 вересня 2016 р., визначивши альтернативну заставу у розмірі 400000 грн. Підозрюваний не погодився з непомірним, на його думку, розміром застави і запропонував подати апеляцію своєму захиснику. Останній запевнив підозрюваного, що КПК не передбачає можливості оскарження ухвали про застосування застави, а тому й неможна оскаржити й ухвалу про тримання під вартою в частині застосування застави.

24.11.2016 р. слідчий за погодженням з прокурором звернувся до слідчого судді з клопотанням про продовження строку тримання під вартою щодо Власенка О.Ю., обґрунтовуючи його тим, що існують певні обставини, які перешкоджають завершенню досудового розслідування до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою. 26.11. 2016 р. слідчий суддя, розглянувши клопотання, постановив ухвалу про його задоволення та продовження строку тримання під вартою Власенка О.Ю. до 6 місяців.

В цей час заставодавець, дружина Власенка О.Ю, внесла заставу у сумі 400000 грн. на відповідний рахунок у розмірі, визначеному в ухвалі про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Надала документ, що це підтверджує, начальнику установи виконання покарань.

Останній відмовився звільнити з-під варти підозрюваного внаслідок внесення застави, посилаючись на ухвалу суду, в якій зазначено, що заставу можна внести протягом дії ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Проте на даний час строк тримання під вартою підозрюваного продовжено іншим слідчим суддею, без вказівки на застосування такої застави.

Оцініть процесуальну ситуацію. Чи правомірні дії начальника установи покарань?

Завдання 9

Зухвалов А.Р., підозрюваний у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК, був затриманий 15 вересня у порядку ст. 208 КПК та доставлений до райвідділу поліції для складання протоколу затримання. Слідчий зателефонував до Центру безоплатної правової допомоги та просив надати для здійснення захисту за призначенням адвоката Гордіна М.І.

17 вересня слідчий за погодженням з прокурором звернувся до слідчого судді з клопотанням про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо Зухвалова А.Р. Засідання було призначене на 19 вересня. Під час судового засідання слідчий в обґрунтування заявленого клопотання послався на те, що існує велика вірогідність настання ризиків, встановлених у ст. 177 КПК, до того ж Зухвалов А.Р. свою вину не визнає, що свідчить про злочинну спрямованість його дій.

Захисник Гордін М.І. заявив клопотання про видалення слідчого із зали судового засідання на підставі того, що ст. 193 КПК не передбачає його участі при розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу. Слідчий суддя клопотання захисника відхилив, вказавши, що він вправі заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про застосування запобіжного заходу. Тому слідчий у даному судовому засіданні може бути допитаний як свідок.

Захисник Гордін М.І. заперечував проти обрання стосовно Зухвалова А.Р. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, вказавши, що підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а відповідно до практики Європейського суду з прав людини, це означає наявність доказів, які об'єктивно пов'язують підозрюваного з певним злочином. На думку захисника ні слідчий, ні прокурор не довів наявності обґрунтованої підозри, а тому до Зухвалова А.Р. неправомірно застосовувати будь-який запобіжний захід.

Слідчий суддя задовольнив клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, встановивши заставу в розмірі 304500 грн. як альтернативу триманню від варто.

Оцініть дії слідчого. Чи законна ухвала слідчого судді? Наведіть правові позиції ЄСПЛ щодо обґрунтованої підозри та обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Завдання 10

Проаналізуйте запропоновану ухвалу слідчого судді з точки зору її відповідності вимогам КПК.

УХВАЛА

про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою

11 травня 2017 р.

Слідчий суддя Шевченківського районного суду м. Харкова
Дробушевський О.Е.,

за участю секретаря Данилевич Т.О.,

прокурора Тіхонова О.О.

захисника Вакуленка Л.М.,

підозрюваного Петерімова К.Т.

розглянувши у відкритому судовому засіданні в залі судових засідань у приміщенні Шевченківського районного суду м. Харкова клопотання слідчого відділу розслідування злочинів у сфері транспорту СУ ГУНП в Харківській області Волкотруба І.І. по кримінальному провадженню № 12017320000001321 від 18.10.2017 про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно:

ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродженки м. Харкова, громадянки України, яка є студенткою Харківського національного університету імені Каразіна, раніше не судима, зареєстрована за адресою: АДРЕСА_2, мешкає за адресою: АДРЕСА_1,

підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України, - встановив :

20.10.2017 об 11.44 год. до Київського районного суду м. Харкова надійшло вказане клопотання слідчого Волкотруба І.І., погоджене з прокурором відділу прокуратури Харківської області молодшим радником юстиції Петренком І.І., про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до підозрюваної ОСОБА_4 строком на 60 днів, без визначення розміру застави.

На обґрунтування клопотання сторона обвинувачення зазначає, що ОСОБА_4 18.10.2017, приблизно о 20:43, керуючи технічно справним автомобілем "Лексус РХ-350», р.н. НОМЕР_1, рухалась по вул. Сумській з боку площі Конституції у напрямку перехрестя вул. Сумської та пров. Мечникова у м. Харкові. Під час руху, порушуючи вимоги п. 8.7.3 (е),(г), п. 8.10, п. 12.3, п. 12.4 Правил дорожнього руху України, згідно з якими: п. 8.7.3(е) «Сигнали світлофора мають слідує значення: червоний сигнал, в тому числі мигаючий або два червоних сигнали забороняють рух», п. 8.7.3(г) «Жовтий забороняє рух та попереджає про майбутню зміну сигналу», п. 8.10 «при подачі світлофором або регулювальником сигналу, що забороняє рух, водії повинні зупинитися

перед дорожньою розміткою 1.12 (стоп-лінія), дорожнім знаком 5.62 "Місце зупинки", якщо їх немає - не ближче 10 м до найближчої рейки перед залізничним переїздом, перед світлофором, пішохідним переходом, а якщо і вони відсутні та в усіх інших випадках - перед проїжджою частиною, не створюючи перешкод для руху пішоходів», п. 12.3 "У разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку водій об'єктивно спроможний виявити, він повинен негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечного для інших учасників руху об'їзду перешкоди», п. 12.4 «В населених пунктах рух транспортних засобів дозволяється зі швидкістю не більш 60 км/год.», водій ОСОБА_4 на перехресті вул. Сумської з пров. Мечникова у м. Харкові, рухаючись зі швидкістю не менше 80 км/год., діючи необережно, проявила злочинну самовпевненість, не вжила своєчасних заходів для зменшення швидкості руху транспортного засобу аж до його зупинки, при включенні для неї жовтого, а потім червоного - забороняючих сигналів світлофору, в'їхала на перехрестя, внаслідок чого сталося зіткнення з автомобілем «Фольксваген Туарег», р.н. НОМЕР_2, під керуванням ОСОБА_6, який рухався з боку вул. Римарської у напрямку вул. Пушкінської у м. Харкові, після чого автомобіль «Лексус РХ-350» виїхав на тротуар, де стався наїзд на пішоходів.

Сторона обвинувачення зазначає в клопотанні, що внаслідок дорожньо-транспортної події на місці загинуло 5 осіб - пішоходів, а саме: ОСОБА_7, 1990 року народження, ОСОБА_8, 1989 року народження, 3 невідомі жінки, особи яких наразі встановлюються. Крім того, під час дорожньо- транспортної події травмовано 6 пішоходів, а саме: ОСОБА_9, 1993 року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, забою головного мозку, саден голови, забою грудної клітини, тупої травми живота, закритого перелому нижньої третини лівої голени; ОСОБА_10, 1990 року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, забою головного мозку, забійної рани лобної області, забою грудної клітини, закритого перелому 4-8 ребер зліва, тупої травми живота; ОСОБА_11, 1992

року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, струсу головного мозку, закритого перелому ребер праворуч; ОСОБА_12, 1981 року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, струсу головного мозку, забійної рани потиличної області, закритої травми лівого колінного суглобу, саден обличчя та лівого літєвого суглобу; ОСОБА_13, 1993 року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, струсу головного мозку, забійної рани потиличної області, забійної рани колінної області, перелому лівого ліктя; ОСОБА_14, 1987 року народження, з тілесними ушкодженнями у вигляді закритої черепно-мозкової травми, яких доставлено до Харківської міської клінічної лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги ім. проф. Мещанінова та Обласної клінічної лікарні м. Харкова.

Обґрунтованість повідомленої підозри ОСОБА_4 сторона обвинувачення підтверджує зібраними під час досудового розслідування доказами, наданими до суду, та вказує на наявність ризиків, передбачених п.п. 1, 3, 4, 5 ч. 1 ст. 177 КПК України, вказуючи також, що ОСОБА_4 протягом 2016- 2017 років шість разів притягувалася до адміністративної відповідальності за ч.ч. 1, 3 ст. 122 КУпАП за фактом порушення Правил дорожнього руху.

При розгляді клопотання в судовому засіданні прокурори, слідчий підтримали клопотання, вказуючи на конкретні обставини справи, наслідки пригоди, негативні дані про особу підозрюваної, яка систематично протягом останніх двох років порушувала Правила дорожнього руху, що в решті призвело до загибелі п'яти людей.

В судовому засіданні захисник просила відмовити в задоволенні клопотання, вказуючи про недоведеність ризиків та необґрунтованість повідомленої підозри її підзахисній, та застосувати до ОСОБА_4 будь-який інший більш м'який запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою, в тому числі у вигляді цілодобового домашнього арешту із носінням браслетів. На обґрунтування своєї позиції посилялася на молодий вік ОСОБА_4, якій

повідомлено підозру у вчиненні необережного злочину, залучила медичні дані щодо стану здоров'я підозрюваної, вказуючи, що вона потребує медичного лікування, у зв'язку з постійними головними болями, в тому числі зумовленими тяжкими наслідками пригоди в 2007 р. Крім того, наполягала на наявності вини в діях іншого водія - учасника дорожньо-транспортної пригоди, що сталася 18.10.2017. Також сторона захисту в судовому засіданні пояснила про готовність сім'ї підозрюваної надати матеріальну допомогу родинам потерпілих в цій пригоді, вказуючи на відповідне звернення з клопотанням до слідчого.

Підозрювана в судовому засіданні не визнала повідомлену підозру, підтримала позицію захисника, зазначила, що дуже жалкує про трагедію, яка сталася.

При розгляді клопотання слідчим суддею з пояснень підозрюваної ОСОБА_4 встановлено, що вона показання дає добровільно, до неї не застосовується насильство у даному кримінальному провадженні під час затримання і в період перебування в якості затриманої. Заяв в порядку ст. 206 КПК України від сторони захисту в ході розгляду клопотання не надійшло.

Слідчий суддя, вислухавши думку учасників процесу та дослідивши надані докази, встановив, що Головним управлінням Національної поліції в Харківській області проводиться досудове слідство у кримінальному провадженні № 1201732000001321 від 18.10.2017 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України.

Згідно протоколу затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину від 18.10.2017, 18.10.2017 о 23.20 год. ОСОБА_4 затримана в порядку ст. 208 КПК України, без ухвали слідчого судді.

19.10.2017 о 15.20 год. ОСОБА_4 вручено повідомлення про підозру у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України, тобто порушення правил безпеки дорожнього руху особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило загибель кількох осіб.

Надані стороною кримінального провадження докази свідчать про обґрунтованість повідомленої підозри ОСОБА_4 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України, що підтверджується протоколом огляду місця дорожньо-транспортної пригоди від 18.10.2017 та схемою до нього від 18.10.2017; показаннями свідка ОСОБА_15, які містяться в протоколі його допиту; протоколом огляду відеозапису від 18.10.2017 та відеозаписом.

Щодо доводів захисника про необґрунтованість підозри ОСОБА_4 у вчиненні інкримінованого правопорушення, слідчий суддя вважає необхідним зазначити, що у розумінні положень, що наведені у численних рішеннях Європейського суду з прав людини («Нечипорук, Йонкало проти України» No 42310/04 від 21.04.2011, «Фокс, Кемпбелл і Харті проти Сполученого Королівства» NoNo 12244/86, 12245/86, 12383/86 від 30.08.1990, «Мюррей проти Сполученого Королівства» No 14310/88 від 28.10.1994 та ін.), термін «обґрунтована підозра» означає, що існують факти або інформація, які можуть переконати об'єктивного спостерігача в тому, що особа, про яку йдеться, могла вчинити правопорушення. Матеріали кримінального провадження, на які посилалися прокурор, слідчий у клопотанні, дають підстави вважати підозру ОСОБА_4 у вчиненні кримінального правопорушення обґрунтованою, а обставини здійснення підозрюваною конкретних дій та доведеність її вини, як на те посилається сторона обвинувачення, потребують перевірки та оцінки у сукупності з іншими доказами у кримінальному провадженні під час подальшого досудового розслідування, що не виключає можливості застосування до підозрюваної запобіжного заходу. Такий висновок цілком узгоджується із правовими позиціями, наведеними у рішеннях Європейського суду з прав людини. Так, у справі «Мюррей проти Сполученого Королівства» No 14310/88 від 23.10.1994 суд зазначив, що «факти, які є причиною виникнення підозри не повинні бути такими ж переконливими, як і ті, що є необхідними для обґрунтування вироку чи й просто висунення обвинувачення, черга якого надходить на наступній стадії процесу кримінального

розслідування».

Слідчий суддя також вважає встановленим та доведеним стороною обвинувачення існування ризиків, передбачених п.1, п. 3, п. 4, п. 5 ч.1 ст. 177 КПК України: переховування від органів досудового розслідування; незаконний вплив на потерпілих, свідків; перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином; вчинення іншого кримінального правопорушення.

Щодо доводів захисника про відсутність вказаних ризиків, слідчий суддя вважає також необхідним зазначити, що у розумінні практики Європейського суду з прав людини, тяжкість покарання не є самостійною підставою для утримання особи під вартою, проте таке обвинувачення у сукупності з іншими обставинами збільшує ризик втечі настільки, що його неможливо відвернути, не взявши особу під варту. У справі «Ілійков проти Болгарії» No 33977/96 від 25.07.2001 Європейський суд з прав людини зазначив, що «суворість передбаченого покарання є суттєвим елементом при оцінюванні ризику повторного вчинення злочинів». Тяжкість покарання, що загрожує ОСОБА_4, у разі визнання її винною, з огляду на вірогідність переховування від органів досудового розслідування, незаконний вплив на потерпілих, свідків, перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином, вчинення іншого кримінального правопорушення, спростовують доводи захисту про відсутність ризиків, передбачених п.п. 1, 3, 4, 5 ч. 1 ст. 177 КПК України.

Всі інші питання - фактичні обставини кримінального провадження, питання винності чи не винності в скоєні кримінального правопорушення, а також питання відносності та допустимості доказів вирішуються під час іншої стадії кримінального процесу - судового провадження під час розгляду справи по суті в суді першої інстанції. Встановлення того, вчинила чи не вчинила особа кримінальне правопорушення, є завданням подальшого провадження, сприяти якому й покликаний запобіжний захід, що обирається.

Під час розгляду клопотання слідчим суддею вивчалась можливість

застосування відносно ОСОБА_4 більш м'якого запобіжного заходу для запобігання вищезазначених ризиків.

Дійсно, ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, є студенткою Харківського національного університету імені Каразіна, раніше не судима, до кримінальної відповідальності притягується вперше, згідно наданих стороною захисту медичних довідок, виписок з історій хвороб, у зв'язку з черепно-мозковою травмою та з інших причин періодично звертається до медичних установ.

Однак, згідно практики Європейського суду з прав людини, суд своїм рішенням повинен забезпечити не тільки права підозрюваного, а й високі стандарти охорони загальносуспільних прав та інтересів. Забезпечення таких стандартів, як підкреслює Європейський суд з прав людини, вимагає від суду більшої суворості в оцінці порушень цінностей суспільства.

Європейський суд з прав людини у складі його Великої палати у справі О'Галлоран та Франціс проти Сполученого Королівства від 29.06.2007 зазначив, що будь-яка особа, яка володіє чи керує автомобілем, підпадає під дію спеціальних правил, оскільки володіння та використання автомобілів є таким, що потенційно може завдати серйозної шкоди. Ті, хто реалізували своє право володіти автомобілями та їздити на них, тим самим погодились нести певну відповідальність та виконувати додаткові обов'язки у правовому полі.

Враховуючи існування доведених прокурорами ризиків, передбачених п. 1, п. 3, п. 4, п. 5 ч. 1 ст. 177 КПК України, а також оцінюючи сукупність обставин, а саме: вагомість наявних доказів про вчинення ОСОБА_4 тяжкого кримінального правопорушення, тяжкість покарання, що загрожує їй в разі визнання винуватою у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого підозрюється, ті обставини, що ОСОБА_4 протягом 2016-2017 років шість разів притягувалася до адміністративної відповідальності за ч.ч. 1, 3 ст. 122 КУпАП за фактами порушення Правил дорожнього руху, а саме, 24.02.2016, 01.04.2016, 26.06.2016, 29.10.2016, 28.02.2017, 03.08.2017 за порушення Правил дорожнього

руху України та на теперішній час їй повідомлено підозру у вчиненні злочину проти безпеки руху та експлуатації транспорту, що спричинив загибель п'яти осіб, застосування більш м'яких запобіжних заходів є неможливим, а тому обирає їй запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на 60 днів, в межах строку досудового розслідування, тобто до 16.12.2017 включно.

Слідчий суддя при постановленні даної ухвали, керуючись ч. 3 ст. 183 КПК України, враховуючи підстави та обставини, передбачені статтями 177 та 178 КПК України, про які зазначено вище, не визначає розмір застави у даному кримінальному провадженні відносно ОСОБА_4 при обранні запобіжного заходу, оскільки останній повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 286 КК України, а саме, порушення правил безпеки дорожнього руху особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило загибель п'яти осіб.

Керуючись ст.ст. 7, 177, 178, 182, 183, 193, 194, 196, 197, 206, 211, 372, 395 КПК України, слідчий суддя, -

УХВАЛИВ:

Клопотання слідчого відділу розслідування злочинів у сфері транспорту СУ ГУНП в Харківській області Волкотруба І.І. по кримінальному провадженню № 12017320000001321 від 18.10.2017 про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1 - задовольнити.

Застосувати відносно ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_1, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою в Харківській установі виконання покарань (№ 27) в межах строку досудового розслідування на 60 (шістдесят) днів - до 16 грудня 2017 року включно, без визначення застави.

Зобов'язати слідчого відділу розслідування злочинів у сфері транспорту СУ ГУНП в Харківській області Волкотруба І.І. негайно повідомити близького

родича підозрюваної ОСОБА_4 про тримання під вартою останньої.

Встановити строк дії даної ухвали, в межах строку досудового розслідування, з 20 жовтня 2017 року до 16 грудня 2017 року включно.

Ухвала може бути оскаржена безпосередньо до Апеляційного суду Харківської області протягом п'яти днів з дня її проголошення, а ОСОБА_4 - в той же строк, але з моменту вручення йому ухвали суду.

Ухвала підлягає негайному виконанню після її оголошення.

Слідчий суддя

Дробушевський О.Е.

Копію ухвали отримав "___"_____2017 р. ___год. ___хв.
 _____ ОСОБА_4

Заняття 4. Застосування запобіжних заходів в особливих порядках кримінального провадження та під час міжнародного співробітництва.

(Питання)

1. Особливості застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Підстави та умови їх застосування.

2. Особливості застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Підстави та умови їх застосування.

3. Мета, підстави та порядок застосування тимчасового арешту, як запобіжного заходу, його строки.

4. Клопотання прокурора про застосування тимчасового арешту, додатки до нього.

5. Порядок розгляду клопотання про тимчасовий арешт. Ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту або відмови у ньому, її оскарження в апеляційному порядку.

6. Мета, підстави та процесуальний порядок застосування екстрадиційного арешту. Строки екстрадиційного арешту та порядок їх продовження.

7. Клопотання прокурора про екстрадиційний арешт. Матеріали, що передаються на розгляд слідчому судді.

8. Порядок розгляду клопотання про екстрадиційний арешт. Ухвала слідчого судді про застосування екстрадиційного арешту.

Завдання 11

14-річний Фролов М.І. був затриманий за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 185 КК. Слідчий запропонував законному представнику, сестрі Фроловій А.І., запросити захисника Зоряного В.К., який добре обізнаний у справах щодо неповнолітніх, тому зможе найбільш ефективно здійснювати його захист.

Під час допиту слідчий роз'яснив хлопцю, що говорити неправду не можна, адже він понесе відповідальність ще й за ст. 383 КК України. Через півтори години допит закінчився, під час якого хлопець не зізнався у вчиненні крадіжки.

Враховуючи це, слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням про застосування до Фролова М.І. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, мотивувавши його тим, що він вину не визнає, з неблагополучної сім'ї, злочин вчинив повторно, що свідчить про продовження злочинної діяльності. У ході судового засідання по розгляду клопотання батьки просили обрати до їх сина запобіжний захід у вигляді передання неповнолітнього під нагляд. Втім неповнолітній Фролов М.І. заперечив проти цього, оскільки боявся батька.

Слідчий суддя задовольнив прохання батьків і обрав запобіжний захід у вигляді передання під їх нагляд.

Через місяць слідчий викликав хлопця для з'ясування певних обставин кримінального провадження, проте він на виклик не з'явився. Батьки запевнили слідчого, що не знають, де знаходиться їх син, а тому не можуть забезпечити його прибуття на виклик. Слідчий звернувся з клопотанням про зміну запобіжного заходу на тримання під вартою та накладення грошового стягнення на батьків підозрюваного.

Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого та постановив: (1) застосувати до Фролова М.І. запобіжний захід у вигляді тримання під вартою; (2) накласти на його батьків грошове стягнення у розмірі 20000 грн.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді з точки зору відповідності вимогам КПК.

Завдання 12

19 травня працівниками поліції м. Харкова було затримано громадянина Республіки Казахстан Абдуліна М.Т., який розшукується правоохоронними органами Республіки Казахстан за вчинення злочину, передбаченого ст. 359 КК Республіки Казахстан (ухилення від відбування покарання у вигляді позбавлення волі). Про затримання був повідомлений відповідний прокурор, протокол затримання складений у найближчому органі досудового розслідування, куди був доставлений Абдулін М.Т.

Абдуліну М.Т. пояснили його права та обов'язки як затриманого, під розписку ознайомили з копією протоколу. Абдулін М.Т. поскаржився, що погано розуміє українську мову і слідчий вимушений був залучити перекладача, який закінчив курси казахської мови минулого місяця. 24 травня було проінформовано відповідний компетентний орган Республіки Казахстан про затримання Абдуліна М.Т.

25 травня Абдулін М.Т. попросив надати йому можливість зателефонувати дружині додому, проте слідчий відмовив, оскільки дзвінки у

роумінгу в Казахстан дорого коштують. 26 травня слідчий за погодженням з прокурором звернувся до слідчого судді з клопотанням про застосування запобіжного заходу у вигляді екстрадиційного арешту до Абдуліна М.Т. з метою забезпечення належної поведінки і виконання ним процесуальних рішень в екстрадиційній процедурі. Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді слідчий подав документи про громадянство особи та наявні матеріали екстрадиційної перевірки. Після одержання клопотання слідчий суддя вислухав думку Абдуліна М.Т., прокурора та постановив ухвалу про застосування екстрадиційного арешту.

Вкажіть на допущені процесуальні помилки.

Заняття 5. Затримання особи як тимчасовий запобіжний захід.

(Питання)

1. Генеза інституту затримання особи підозрюваної у вчиненні злочину, у законодавстві України та доктрині кримінального процесу.
2. Конституційно-правові основи та міжнародно-правові стандарти захисту права особи на свободу та особисту недоторканність під час затримання у кримінальному судочинстві.
3. Правові позиції європейського суду з прав людини з питань застосування затримання та їх вплив на правозастосовну практику.
4. Затримання як тимчасовий запобіжний захід. Види затримання особи відповідно до КПК: підстави та процесуальний порядок.
5. Момент затримання та проблеми його процесуальної фіксації. Строк затримання без ухвали слідчого судді.
6. Гарантії прав, свобод та законних інтересів затриманої особи.

Завдання 13

11.10.2016 р. до Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області надійшло клопотання слідчого СВ Первомайського відділу поліції ГУНП в Миколаївській області про надання дозволу на затримання з метою приводу та про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою Романного – підозрюваного у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, відомості про який 17.09.2016 внесені до ЄРДР за № 12015060000408. Слідчий суддя у відкритому судовому засіданні розглянув клопотання та надав дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного, встановивши строк дії ухвали.

14.10.2016 р. о 15 год. 30 хв. затриманий Романний був доставлений до слідчого судді Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області. Під час розгляду клопотання слідчого про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, підозрюваний заявив, що у ході його затримання, що фактично відбулося о 9 год. 10 хв. 12.10.2016 р., співробітники Первомайського відділу поліції ГУНП в Миколаївській області застосували до нього фізичне насильство, зокрема, вони били його руками та ногами у голову, та тіло, хоча жодного супротиву під час затримання він не чинив, а погодився виконати ухвалу слідчого судді від 11.10.2016 р. добровільно. Синці від вказаних побоїв не були зафіксовані у нього при прибутті до ІТТ, хоча він клопотав про це.

Оцініть процесуальну ситуацію. Розкрийте зміст процесуального керівництва прокурора та судового контролю при застосуванні такого запобіжного заходу як тимчасове затримання під час досудового розслідування. Яке процесуальне рішення слідчий суддя повинен прийняти у наведеній ситуації?

Завдання 14

23.09.2016 року в 14.00 Слідчий ГУНП України в Івано-Франківській області Лозова звернулася до слідчого судді Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного Костенко у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст 286 КК України, з метою приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, яке в свою чергу погоджено з прокурором відділу прокуратури Івано-Франківської області. Разом з вказаним вище клопотанням слідчим, за погодженням з прокурором, також (одночасно) подано клопотання про застосування щодо Костенко запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

Розглянувши подані матеріали, слідчий суддя встановив, що Костенко не прибув о 10.00 ранку 23.09.2016 на виклик слідчого для допиту та не відповідає на телефонні дзвінки, у зв'язку із чим вона і просить про його затримання з метою приводу. Втім у зв'язку з тим, що підстав для тримання під вартою підозрюваного не має, розглянути питання про застосування щодо нього запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. Слідчий суддя задовольнив клопотання слідчого про затримання підозрюваного Костенко з метою приводу для вирішення питання про застосування щодо нього запобіжного заходу.

Оцініть дії слідчого та слідчого судді. У яких випадках може бути подане клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу та порядок його розгляду слідчим суддею.

Завдання 15

До Харківського окружного адміністративного суду звернувся Раков К.Т. з адміністративним позовом, в якому просив суд визнати дії працівників поліції Вовчанського ВП ГУМВС України в Харківській області, а саме: начальника

слідчого відділення Вовчанського ВП ГУМВС України в Харківській області Солодубнікова М.О. та працівника Вовчанського ПВ ГУМВС України в Харківській області Алієва А. А. протиправними, а затримання Ракова К.Т., яке мало місце в період часу з 09 години 20 хвилин до 11 години 45 хвилин 08 березня 2017 року, незаконним.

Свій позов позивач обґрунтував тим, що 08 березня 2017 року він, був затриманий працівниками Вовчанського ВП ГУМВС України в Харківській області, а саме начальником слідчого відділу Солодубніковим М.О. та працівником Вовчанського ВП ГУМВС України в Харківській області Алієвим А. А. Після цього, із застосуванням сили та спеціальних засобів, позивач був доставлений вказаними працівниками поліції до Вовчанського ВП ГУМВСУ в Харківській області, де був допитаний у якості свідка по кримінальному провадженню № 12015220260000176 та № 12015220260000188.

В судовому засіданні позивач та його представник підтримали позовні вимоги, просили суд задовольнити їх у повному обсязі. Представник відповідача в судовому засіданні просив відмовити в задоволенні позову, посилаючись на те, що затримання Ракова К. Т. було здійснено в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України, а отже і оскарження затримання можливе тільки до слідчого судді в порядку кримінального процесуального законодавства.

Суд вислухавши пояснення позивача та його представника, представника відповідача, дослідивши матеріали справи, постановив адміністративний позов Ракова К. Т. до Вовчанського ВП ГУ МВС України в Харківській області задовольнити, визнати дії працівників поліції Вовчанського ВП ГУМВС України в Харківській області протиправними, а затримання Ракова КТ, яке мало місце в період часу з 09 години 20 хвилин до 11 години 45 хвилин 08 березня 2017 року, незаконним.

У мотивувальній частині постанови було зазначено, що затримання уповноваженою службовою особою можливе лише у випадку розслідування кримінального правопорушення, тобто за наявності кримінального

провадження, зареєстрованого в Єдиному реєстрі досудових розслідувань; про наявність кримінального провадження працівниками поліції при затриманні позивачу повідомлено не було; під час вчинення злочину або замаху на його вчинення позивача ніхто не застимував, будь-яких злочинів він не вчиняв; в подальшому позивача було допитано в якості свідка і саме в цьому процесуальному статусі він до теперішнього часу; отже працівники поліції не забезпечили покладені на поліцію обов'язки щодо захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, запобігання правопорушенням, охорона і забезпечення громадського порядку, без відповідних правових підстав незаконно затримали позивача, та, крім того, застосовували до нього фізичний вплив та спеціальні засоби.

Проаналізуйте процесуальну ситуацію. Які підстави та порядок здійснення затримання? Який порядок оскарження затримання?

Завдання 16

Співробітники поліції Головачев М. И. та Приходько Т. Б. доставили в районний відділ поліції Борисюка Г.Д., припускаючи, що він пограбував Ножову К. С.

Зі слів Ножової К. С. вбачалося, що приблизно о 21.00, коли вона йшла по вулиці, відчула сильний удар ззаду в спину, від якого вона впала. При цьому вона випустила з руки мобільний телефон і побачила, що незнайомий молодик, підібравши її телефон, тікає у двори будинків. Злочинця вона бачила тільки зі спини. В цей час по протилежній стороні вулиці проходив наряд поліції, разом з яким вона стала переслідувати молоду людину, однак той зник в масиві гаражів, і вони втратили його з поля зору. Приблизно через 5-10 хвилин біля під'їзду одного з будинків у масиву гаражів вони побачили молодого чоловіка, візуально схожого за одягом на молодика, який вкрав її телефон. Він був схвильований, озирався на всі боки і нервово курив. Цей молодий чоловік

представився Борисюком Г.Д. і пояснив, що ніякого злочину не вчиняв, викраденого телефона при ньому виявлено не було.

Співробітниками поліції встановлено, що Борисюк Г.Д. раніше судимий, проживає в мікрорайоні поруч з місцем скоєння злочину.

Чи є в даному випадку підстави для затримання Борисова в порядку ст. 208 КПК України? В якому процесуальному статусі підлягає допиту в даному випадку Борисюк Г.Д.? Чи має право Борисюк Г.Д. користуватися допомогою захисника, якщо так, то з якого моменту?

Завдання 17

2 березня в 20.00 Фроляк О. Л. був затриманий слідчим за підозрою у вчиненні злочину, передбаченому ч. 2 ст. 187 КК України.

4 березня в 16.00 слідчий суддя, розглянувши клопотання слідчого про обрання Фроляк О. Л. запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, постановив рішення про продовження строку затримання до 72 годин тобто до 20.00 7 березня, оскільки слідчим надано недостатньо доказів в обґрунтуванні необхідності застосування зазначеного запобіжного заходу.

В ізолятор тимчасового утримання слідчий прибув 4 березня о 20.30 і передав черговому копію ухвали слідчого судді, попередньо повідомивши того про наявність ухвали і попередивши, що трохи затримається, так як зламалася машина.

В цей момент в ІТТ перебував з перевіркою прокурор, який розпорядився негайно звільнити Фроляк О. Л.

Оцініть дії посадових осіб. Хто з них в даній ситуації діяв відповідно до вимог КПК України?

Заняття 6. Тимчасовий доступ до речей і документів, застосування тимчасового вилучення майна, арешту майна.

(питання)

1. Сутність, мета і підстави тимчасового доступу до речей і документів, загальні положення його застосування.

2. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Порядок розгляду клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів.

3. Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів, вимоги до її змісту. Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів та процесуальні наслідки її невиконання.

4. Сутність, мета і підстави тимчасового вилучення майна. Майно, яке може бути тимчасово вилученим та процесуальний порядок його вилучення.

5. Правова природа, поняття, мета, види арешту майна. Матеріально правові та процесуально-правові підстави арешту майна та його умови.

6. Клопотання слідчого, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, вимоги до його змісту, процесуальної форми та додатків. Розгляд клопотання про арешт майна.

7. Ухвала слідчого судді, суду про арешт майна, вимоги до її змісту та процесуальної форми. Процесуальний порядок скасування арешту майна.

Завдання 18

Під час досудового розслідування потерпілий Савенков звернувся до слідчого Сімонова з клопотанням, в якому просив: призначити почеркознавчу експертизу, витребувати у Самойлова договір дарування квартири, який потрібен для її проведення; звернутися до слідчого судді з клопотанням про вжиття заходів забезпечення кримінального провадження, а саме з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів; повторно провести огляд в

квартирі. Слідчий виніс постанову про відмову у задоволенні клопотання, яка в подальшому була оскаржена до слідчого судді.

Своєю ухвалою слідчий суддя відмовив у відкритті провадження за скаргою потерпілого Савенкова. В обґрунтування свого рішення слідчий суддя послався на те, що відмова слідчого у задоволенні клопотання потерпілого про призначення експертизи може бути оскаржена шляхом подання відповідного клопотання до слідчого судді з наданням документів, які підтверджують неможливість самостійного залучення експерта, а відмова здійснення тимчасового доступу до речей і документів та витребування документів не можуть бути предметом оскарження, оскільки не передбачені ч. 1 ст. 303 КПК України.

На вищевказану ухвалу слідчого судді Савенков подав апеляційну скаргу.

Які порушення кримінального процесуального законодавства допущені слідчим суддею. Яке рішення повинен прийняти апеляційний суд. Охарактеризуйте підстави та процесуальний порядок оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування.

Завдання 19

До Городоцького районного суду Львівської області надійшла скарга Гончаренко Л. М. на бездіяльність прокурора Городоцької місцевої прокуратури, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні № 12015140230000486, яка полягає у не поверненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК України у кримінальному провадженні. Вимоги скарги Гончаренко Л.М. мотивує тим, що постановою судді Галицького районного суду м. Львова його визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 471 МК України, та накладено стягнення у виді штрафу в розмірі 1700 грн. з конфіскацією дорогоцінного каміння органогенного

утворення - бурштину в стані сировини, а також частково в обробленому стані (у вигляді обрізних, шліфованих, неполірованих заготовок різної форми для виробів) загальною вагою нетто 59025.52 г та загальною вартістю в грошовому еквіваленті 2 114 031.30 грн. Постановою судді Апеляційного суду Львівської області вказана постанова судді Галицького районного суду м. Львова змінена, а саме виключено застосування додаткового стягнення у виді конфіскації бурштину у вказаному вище розмірі та зазначеної вартості та повернуто такий товар Гончаренко Л.М. або його представнику.

Гончаренко Л.М. в подальшому отримав лист-відповідь в.о. керівника Городоцької місцевої прокуратури, в якій йому було повідомлено, що на даний час слідчим СВ Мостиського ВП Яворівського ВП ГУНП у Львівській області проводиться досудове розслідування в кримінальному провадженні № 12015140230000486, правова кваліфікація ч. 2 ст. 240 КК України, і що вилучений у нього товар визнаний речовим доказом постановою слідчого, а тому підстав для передачі цього товару йому не вбачається, крім того, в ході досудового розслідування будь-яких даних про законного володільця вилученого у нього товару не встановлено. В постанові також вказано, що ці речові докази можуть бути предметом спеціальної конфіскації відповідно до ст. 96-2 КК України.

В судовому засіданні по розгляду скарги Гончаренко Л.М. додатково зазначив, що слідчим суддею Мостиського районного суду Львівської області Борисенко В.В. було надано тимчасовий доступ до речей в тому числі і каміння, схожого на бурштин, але з порушенням вимог КПК України, оскільки згідно вимог ст. 163 КПК України вирішення такого питання повинно відбуватися за участі володільця такого майна, чого не було забезпечено. Оскільки ухвала про тимчасовий доступ до речей свою дію уже втратила, а з клопотанням про накладення арешту на таке майно ні слідчий, ні прокурор не зверталися, відсутні будь-які правові підстави для вилучення такого майна на сьогодні.

Проаналізуйте процесуальну ситуацію. Яке рішення повинен постановити слідчий суддя.

Завдання 20

До слідчого судді Хортицького районного суду м. Запоріжжя з клопотанням погодженим з прокурором звернувся слідчий УСБ України в Запорізької області про надання дозволу на тимчасовий доступ до документів, які знаходяться в оператора мобільного зв'язку ПрАТ «МТС Україна» та містять інформацію про час, тривалість і зміст вхідних дзвінків та вихідних телефонних з'єднань (із зазначенням телефонних номерів) з посиланням на ретранслятор і прив'язку до базових станцій, їх адресу, та адресу місцезнаходження абонента телефонного номера 0671234567 на території Харківської області (Україна) в момент кожного вхідного і вихідного телефонного з'єднання із зазначенням типу з'єднання, ідентифікатора (SMEI s IMSI) з урахуванням нульових дзвінків, інформацію про вхідні та вихідні SMS повідомлення, а також інформацію про GPRS-трафіку, тобто Інтернет - з'єднаннях.

Клопотання обґрунтоване тим, що згідно з матеріалами кримінального провадження Топольков Г.Ш. , який підозрюється у вчиненні злочину, передбаченому ч. 1 ст. 289 КК України, може по телефону обговорювати подробиці скоєного злочину, отже шляхом контролю за його розмовами телефоном, смс-листуванням можливо отримати фактичні дані, що мають значення для кримінального провадження.

Проаналізуйте зазначене клопотання на предмет відповідності вимогам КПК. Чи є підстави для задоволення клопотання слідчим суддею? Проведіть відмежування між заходом забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового доступу до речей і документів та негласними слідчими (розшуковими) діями як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та установами місцезнаходження радіоелектронного засобу.

Завдання 21

До комунального закладу охорони здоров'я “Обласний психоневрологічний диспансер”, який є володільцем бази даних хворих на психічні розлади мешканців Харківської області та безпосередньо Харківського району надійшов запит від старшого слідчого СУ ГУНП в Харківській області капітана поліції Калініченко А.Ю. з вимогою надання інформації про перебування на психіатричному обліку громадянина Прохорова А.С. в рамках проведення кримінального провадження, внесеного в ЄРДР за № 12616158190071151. Головний лікар Обласного психоневрологічного диспансеру відмовив у наданні зазначеної інформації, пояснивши, що такі відомості надаються на підставі ухвали слідчого судді.

Дайте правову оцінку цієї ситуації. Проаналізуйте Закон України “Про психіатричну допомогу”, “Про захист персональних даних”, “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про персональні дані”, Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012, Основи законодавства України про охорону здоров'я.

Завдання 22

Бочаров звернувся до суду з клопотанням про зняття арешту в кримінальному провадженні за № 12015140200001378 від 20.12.2016 р., в рамках якого ухвалою слідчого судді Київського районного суду від 25.12.2016 р. був накладений арешт на його автомобіль. Бочаров посилається на те, що арешт накладений необґрунтовано, оскільки накладений на майно особи, яка не є підозрюваним, обвинуваченим або особою, яка несе цивільну відповідальність за дії зазначених осіб та відсутні підстави для конфіскації автомобіля, який був знаряддям вчинення злочину.

Розглянувши вищезазначене клопотання слідчий суддя ухвалив рішення про задоволення клопотання, у зв'язку з тим, що Бочаров не є підозрюваним,

обвинуваченим, або особою, яка несе цивільну відповідальність за дії зазначених осіб, санкція статті не передбачає конфіскацію, що, у свою чергу, доводить необґрунтованість накладення арешту, оскільки зазначені обставини повинні бути враховані при вирішенні питання накладення арешту в даному випадку. Прокурором подано апеляційну скаргу на відповідне рішення слідчого судді.

Дайте правову оцінку діям слідчого судді. Яке рішення має прийняти апеляційна інстанція.

Завдання 23

11.04.2016 р. Іванов звернувся до слідчого судді зі скаргою, якою просив зобов'язати слідчого та прокурора повернути його автомобіль марки "BMW 520" та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу. Свою скаргу він обґрунтовує тим, що 10.09.2009 року у свого знайомого Петрова за власні кошти придбав автомобіль марки "BMW 520" за 3700 доларів США, який запевнив його, що автомобіль перебуває на обліку та оформлений на жителя м. Києва. Відразу після купівлі вказаного автомобіля Петров надав Іванову нотаріально посвідчену довіреність на право користування та розпорядження автомобілем.

03.06.2015 року Іванова було зупинено на вказаному автомобілі працівниками поліції і при пред'явленні їм свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу на автомобіль "BMW 520", виявилось, що воно містить ознаки підробки. Після цього слідчим було проведено огляд та вилучення автомобіля. Враховуючи викладене, Іванов вважає себе потерпілим.

Ні слідчий ні прокурор не зверталися до суду про накладення арешту на вилучений вище вказаний автомобіль. 10.08.2015 р. Іванов подав до слідчого клопотання про повернення належного йому автомобіля на правах добросовісного набувача, яке було проігнороване.

Під час судового розгляду скарги Іванова слідчий та прокурор пояснили, що накладити арешт на вилучений транспортний засіб дійсно не встигли. Однак, слідчим було винесено постанову про визнання речовим доказом у кримінальному провадженні свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу. Крім цього, при проведенні експертного дослідження експертом сектору технічної експертизи документів та почеркознавчої експертизи НДЕКЦ при УМВС України від 06.11.2015 року зроблено висновок, що свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу не відповідає зразкам, що перебувають в офіційному обігу на території України. Прокурор просить відмовити скаржнику.

Оцініть дії слідчого та прокурора. Яке рішення повинен ухвалити слідчий суддя та чому. Складіть ухвалу слідчого судді.

Завдання 24

Прокурор Обухівського відділу Києво-Святошинської місцевої прокуратури Київської області, звернувся до слідчого судді із клопотанням про накладення арешту на нерухоме майно, а саме: на квартиру, розташовану за адресою: Київська область, Обухівський район, місто Українка, вулиця Енергетиків, будинок, 8 кв. № 24, загальною площею 45,85 кв. м., що на праві приватної власності належить Мішніній П.Ю., та на все майно, що знаходиться у ній, у межах кримінального провадження №12015110230001546, за ознаками вчинення злочину, передбаченого ч. 4 ст. 190 КК України.

Обґрунтовуючи клопотання прокурор зазначив, що до чергової частини Обухівського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Київській області надійшла заява від громадянина Ніконенко І.Т., про те, Мішніна П.Ю., жителька м. Українка Обухівського району Київської області, зловживаючи його довірою та користуючись довірливими відносинами, заволоділа грошовими коштами Ніконенко І.Т. в розмірі близько 80 тисяч доларів США та правом власності на його квартиру, а тому з метою

недопущення незаконного відчуження вказаної квартири третім особам до з'ясування всіх обставин у кримінальному провадженні та відновлення прав потерпілого просить накладити на квартиру та все майно, що знаходиться у ній арешт.

Представник власника майна в судовому засіданні заперечував проти задоволення клопотання, надав письмові заперечення проти клопотання, а також звернула увагу слідчого судді, що Мішиній П.Ю. не повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 190 КК України.

Яке рішення повинен постановити слідчий суддя?

Завдання 25

Ухвалою слідчого судді Основнського районного суду м. Харкова від 18.11.2016 року за клопотанням начальника СВ Основнського відділу поліції ГУНП в Харківській області Корнієнка А.Г. в рамках кримінального провадження було накладено арешт на майно та автомобіль марки «Lexus», вилучені в ході обшуку, а також на домоволодіння, що належить на праві власності Башарову А.Н., з метою забезпечення його збереження та спеціальної конфіскації. Вказане майно належить Башарову А.Н. та Башаровій Л.Н. на праві спільної сумісної власності. Про розгляд відповідних клопотань а ні Башаров А.Н., а ні Башарова Л.Н. не повідомлялися, під час їх розгляду присутніми не були.

У зв'язку із цим до апеляційного суду Харківської області від 21 лютого 2017 року на відповідні ухвали слідчого судді було подано три апеляційні скарги адвокатом Дідоренком В.В., діючим в інтересах Башарова А.Н.

Ухвалами апеляційного суду Харківської області від 21 лютого 2017 року було відмовлено адвокату Дідоренку В.В. в прийнятті до розгляду відповідних апеляційних скарг на підставі того, що скарга подана особою, яка не наділена правом на апеляційне оскарження, пославшись при цьому на ч. 1 ст. 170, ч. 1 ст. 174 КПК.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5-1407ск17 від 20 березня 2017 року було відмовлено у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою (однією із трьох) адвоката Дідоренка В.В., діючого в інтересах Башарова А.Н. Суд касаційної інстанції погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що представник не є особою, яка має право подавати апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, постановлену за результатами розгляду клопотання про арешт майна, пославшись при цьому на п. 10 ч. 1 ст. 393, ч. 1 ст. 174 КПК.

Ухвалою ВССУ від 20 березня 2017 року № 5-1408 ск 17 та ухвалою ВССУ від 20 березня 2017 року № 5-1307 ск 16 за двома іншими касаційними скаргами Дідоренка В.В. на відповідні ухвали Апеляційного суду Миколаївської області від 21 лютого 2017 року було відкрито касаційні провадження. В даному випадку суд касаційної інстанції зазначив, що касаційна скарга подана належною особою, з її змісту і доданої копії ухвали вбачається, що є підстави для відкриття касаційного провадження, а відповідно підстав для її повернення чи відмови у відкритті – немає.

Які способи захисту права власності осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт ви знаєте?

Чи має право представник особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт подавати апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді, постановлену за результатами розгляду клопотання про арешт майна?

Завдання 26

Слідчим суддею Київського районного суду м. Харкова Машталір О.О. 18.05.15 року було розглянуте клопотання старшого слідчого з особливо важливих справ першого відділу розслідування кримінальних проваджень слідчого управління фінансових розслідувань ГУ ДФС у Харківській області про накладення арешту на майно у кримінальному провадженні № 42016070000000050 від 25.03.2015 року та постановлено ухвалу №

303/7224/17-к цим же днем про арешт на товарно-матеріальні цінності, а саме на шість поліетиленових тюків (пакунків) червоного кольору, які були вилучені в ході огляду 14.07.2015 року біля входу до складу поштового кур'єра “Нова пошта” розміром близько 111/65/65 см. та два тюка (пакунка) розміром близько 70/40/50 см. з наклеєними етикетками білого кольору, на яких фарбою чорного кольору нанесено напис “Сергій тел: 380506651214”.

За змістом ухвали слідчого судді від 18.05.2015 року, яка містить обставини, що були описані в клопотанні слідчого про накладення арешту вбачається, що на момент проведення огляду, власника вищезазначених тюків (пакунків) та документів щодо їх походження не встановлено.

12.06.2015 р. власником вищезазначеного майна – Петренком С.В. було подане клопотання про скасування арешту майна до Київського районного суду м. Харкова. 09.07.2015 року слідчий суддя Київського районного суду м. Харкова (Іванов П.П.) відмовив у задоволенні клопотання про скасування арешту майна, мотивуючи своє рішення тим, що ні завник Петренко С.В. в поданій заві, ні його представник в судовому засіданні не надали жодного підтверджуючого документа про належність вилучених речей згідно ухвали слідчого судді від 18.05.2015 року на праві приватної власності Петренку С.В.

13.07.2015 Петренко С.В., не погоджуючись із ухвалою слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання про скасування арешту майна, подав апеляційну скаргу до апеляційного суду Харківської області із обґрунтуванням незаконності прийнятого судового рішення судом першої інстанції. 20.07.2015 року суддя Апеляційного суду Харківської області (Жук .С.) відмовив у відкритті апеляційного провадження, з мотивацією про те, що ухвала слідчого судді про відмову у задоволенні клопотання про скасування арешту майна не підпадає у перелік ухвал слідчого судді згідно вимог ст. 309 КПК України, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.

Проаналізуйте процесуальну ситуацію. Які рішення може оскаржити в апеляційному порядку особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт? Чи правильне рішення суду апеляційної інстанції ?

Заняття 7. Відсторонення від посади, тимчасове відсторонення судді від посади.

(Питання)

1. Сутність, мета, підстави та умови відсторонення від посади, його загальні положення.
2. Клопотання слідчого, прокурора про відсторонення від посади, вимоги до нього та додатків.
3. Процесуальний порядок розгляду клопотання про відсторонення від посади. Обов'язок доказування наявності підстав для відсторонення від посади.
4. Особливості порядку відсторонення від посади осіб, які призначаються президентом України, директора Національного антикорупційного бюро України.
5. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя.
6. Ухвала слідчого судді, суду про відсторонення від посади, вимоги до її змісту та процесуальної форми. Порядок продовження строку строку відсторонення від посади та його скасування.
7. Оскарження ували слідчого судді про відсторонення від посади або відмову в ньому в апеляційному порядку.

Завдання 27

11.04.2016 р. Іванов звернувся до слідчого судді зі скаргою, якою просив зобов'язати слідчого та прокурора повернути його автомобіль марки "BMW 520" та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу. Свою скаргу він обґрунтовує тим, що 10.09.2009 року у свого знайомого Петрова за власні кошти придбав автомобіль марки ""BMW 520" за 3700 доларів США, який запевнив його, що автомобіль перебуває на обліку та оформлений на жителя м. Києва. Відразу після купівлі вказаного автомобіля Петров надав Іванову

нотаріально посвідчену довіреність на право користування та розпорядження автомобілем.

03.06.2015 року Іванова було зупинено на вказаному автомобілі працівниками поліції і при пред'явленні їм свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу на автомобіль "BMW 520", виявилось, що воно містить ознаки підробки. Після цього слідчим було проведено огляд та вилучення автомобіля. Враховуючи викладене, Іванов вважає себе потерпілим.

Ні слідчий ні прокурор не зверталися до суду про накладення арешту на вилучений вище вказаний автомобіль. 10.08.2015 р. Іванов подав до слідчого клопотання про повернення належного йому автомобіля на правах добросовісного набувача, яке було проігнороване.

Під час судового розгляду скарги Іванова слідчий та прокурор пояснили, що накласти арешт на вилучений транспортний засіб дійсно не встигли. Однак, слідчим було винесено постанову про визнання речовим доказом у кримінальному провадженні свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу. Крім цього, при проведенні експертного дослідження експертом сектору технічної експертизи документів та почеркознавчої експертизи НДЕКЦ при УМВС України від 06.11.2015 року зроблено висновок, що свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу не відповідає зразкам, що перебувають в офіційному обігу на території України. Прокурор просить відмовити скаржнику.

Оцініть дії слідчого та прокурора. Яке рішення повинен ухвалити слідчий суддя та чому. Складіть ухвалу слідчого судді.

Завдання 28

В кримінальному провадженні №12016220440000197 відносно Воропаєва М.О., який підозрюється у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 191, ч. 2 ст. 366 КК України, ухвалою слідчого судді Чугуївського міського суду Харківської області задоволено клопотання заступника

начальника СВ Чугуївського ВП ГУНП в Харківській області про відсторонення підозрюваного Воропаєва М.О. від посади директора Комунальної установи по забезпеченню діяльності з утримання та обслуговування майна спільної власності територіальних громад Чугуївського району. В ухвалі слідчого судді було зазначено, що без застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді відсторонення від посади у даному кримінальному провадженні, неможливо забезпечити швидке, повне та неупереджене розслідування, а тому потреби досудового розслідування виправдовують ступінь втручання у права і свободи підозрюваного Воропаєва М.О.

По закінченню досудового розслідування обвинувальний акт було скеровано до Чугуївського міського суду Харківської області. В підготовчому судовому засіданні прокурор заявив клопотання про продовження строку заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді відсторонення від посади.

Обвинувачений Воропаєв М. О. заперечував проти задоволення клопотання та заявив, що на даний час досудове розслідування закінчено, обвинувальний акт передано до суду, отже твердженням прокурора про можливий його вплив на свідків, а також можливість вчинення нового злочину, є обґрунтованим та доведеним. Крім того, захисник обвинуваченого звернув увагу суду на те, що його підзахисний раніш не судимий, має на утриманні батьків похилого віку, його дружина не працює у зв'язку із скороченням посади, окрім пенсії, інших доходів він не має; має вищу освіту, позитивно характеризується головою Чугуївської районної ради, а також депутатами районної ради.

Прокурор, заперечуючи проти доводів сторони захисту, зазначив, що у разі відмови у задоволенні клопотання обвинувачений матиме можливість вплинути на свідків, більшість з яких є працівниками Комунальної установи по забезпеченню діяльності з утримання та обслуговування майна спільної власності територіальних громад Чугуївського району, а також обвинувачений,

перебуваючи на посаді, матиме можливість вчинити новий злочин, отримавши можливість розпорядження бюджетними коштами.

Чи є підстави для продовження строку заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді відсторонення від посади Воропаєва М.О.?

Заняття 8. Інші заходи забезпечення кримінального провадження: виклик, судовий виклик, привід, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, накладення грошового стягнення.

(питання)

1. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик. Сутність виклику, його мета та підстави застосування.

2. Порядок здійснення виклику у кримінальному провадженні. Особливості виклику окремої категорії осіб.

3. Сутність, мета та підстави обрання приводу як заходу забезпечення кримінального провадження. Порядок здійснення приводу.

4. Сутність, мета та підстави тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом. Процесуальний порядок його застосування.

5. Документи, які можуть бути тимчасово вилученими, наслідки їх вилучення.

6. Сутність, мета та підстави накладення грошового стягнення, його загальні положення.

Завдання 29

До слідчого судді Шевченківського районного суду м. Харкова надійшло клопотання слідчого, погоджене з прокурором, про здійснення приводу Тимчук

М. Г., яка є свідком у кримінальному провадженні. До клопотання слідчого був долучений корінець повістки з підписом Тимчук М. Г.

Розглянувши відповідне клопотання в судовому засіданні слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про привід, обґрунтовуючи своє рішення тим, що слідчим, прокурором недолучені документи, які б підтверджували, що свідок Тимчук М. Г. не є вагітною жінкою, інвалідом першої або другої груп або не є особою, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів.

Проаналізуйте рішення слідчого судді на предмет відповідності вимогам КПК.

Завдання 30

I. До Красноармійського міськрайонного суду Сумської області звернувся слідчий з клопотанням про накладення грошового стягнення на представника потерпілого та самого потерпілого, мотивуючи його тим, що їм під підпис були вручені повідомлення про необхідність з'явитися до слідчого для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. В день та час, зазначений у повідомленні слідчого, ні потерпілий, ні його представник не з'явився.

У 5-денний строк слідчий суддя за участю слідчого, потерпілого та його представника, розглянув клопотання та відмовив в його задоволенні.

Дайте правову оцінку рішенню слідчого судді. Здійсніть розмежування повідомлення та виклику.

II. До Красноармійського міськрайонного суду Сумської області звернувся слідчий з клопотанням про накладення грошового стягнення на потерпілого, мотивуючи його тим, що йому під підпис була вручена повістка про необхідність з'явитися до слідчого для проведення слідчої (розшукової) дії. У зазначений у повістці день та час потерпілий до слідчого не з'явився без поважних причин.

У передбачений законом строк слідчий суддя за участю слідчого та потерпілого, розглянув клопотання та постановив ухвалу про здійснення приводу потерпілого.

Дайте правову оцінку рішенню слідчого судді. Проаналізуйте підстави для застосування приводу та грошового стягнення.

Завдання 31

До Ленінського районного суду м. Харкова звернувся слідчий ВР ДТП СВ ХМУ ГУМВСУ в Харківській області Куксов В.В. з клопотанням, в якому просить обмежити підозрюваного Куреного П.О. у користуванні правом керування транспортними засобами на строк 2 місяці та вилучити в нього посвідчення водія на вказаний строк, мотивуючи тим, що Курений П.О. вчинив на пішохідному переході наїзд на потерпілу Герасимчук О.О., спричинивши їй тілесні ушкодження у вигляді осколкових переломів обох кісток правого передпліччя, які відносяться до середнього ступню важкості. Після ДТП Курений П.О. з місця ДТП зник, не надавши допомоги потерпілій. Допитаний у якості підозрюваного Курений П.О. визнав себе винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України.

Підозрюваний Курений П.О. проти задоволення клопотання заперечував, посилаючись на те, що наявність спеціального права, а саме керування транспортним засобом, забезпечує йому та його сім'ї єдине джерело отримання доходів та можливість відшкодування завданих кримінальним правопорушенням збитків.

Проаналізуйте умови завдання. Чи є підстави для задоволення клопотання слідчого?

Заняття 9. Залік.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х. : Право, 2013. 824 с.
2. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – Київ : Істина, 2014. 432 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / за ред. О. А. Банчука, Р. О. Куйбіди, М. І. Хавронюка. Х. : Фактор, 2013. 1072 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Наук.-практ. коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація. Х. : Право, 2012. 768 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Наук.-практ. коментар: у 2 т. Т. 2 / Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація. Х. : Право, 2012. 664 с.
6. Кримінальний процес. Навчальний посібник для підготовки до іспиту / О.В. Капліна, М.О. Карпенко, В.І. Маринів, В.М. Трофименко, А.Р. Туманянц, О. Г. Шило. Х.: Право, 2017. 288 с.
7. Судовий контроль у кримінальному провадженні: навч. посіб. для підгот. до заліку / О. В. Капліна [та ін.] . Харків : Право, 2015. 88 с.
8. Лобойко Л. М., Банчук, О. А. Кримінальний процес : навч. посіб. / Л. М. Лобойко, О. А. Банчук. К. : Ваіте, 2014. 280 с.
9. Настільна книга детектива, прокурора, судді : коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. – 2-ге вид., переробл. і допов. К. : ВД Дакор, 2017. 522 с.
10. Верховгляд-Герасименко О. В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія / О. В. Верховгляд-Герасименко. Х. : Юрайт, 2012. 213 с.

11. Грошевий Ю. М. , Шило О. Г. Проблемні питання застосування КПК України при обранні запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Право України. 2013. N 11. С. 216-224.

12. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. : монографія. Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». О. : Юридична література, 2015. 711 с.

13. Гловюк І. В. Судова діяльність у досудових стадіях кримінального процесу : моногр. О.: Фенікс, 2010. 230 с.

14. Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія та практика: монографія. К.: Алерта, 2016. 358 с.

15. Захарко А. В. Неізоляційні запобіжні заходи в кримінальному процесі України : монографія / А. В. Захарко ; за наук. ред. канд. юрид. наук, доц. А. П. Черненко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ : Ліра, 2012. 203 с.

16. Заходи забезпечення кримінального провадження: навч. посіб. / О. В. Авраменко, Р. І. Благута, А. Я. Хитра ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 191 с.

17. Капліна О. В., Радутний О. Е. Проблеми повернення заставодавцю суми застави на стадії досудового розслідування. Юрист України : наук.-практ. журн. 2015. N 3/4. С. 72-77.

18. Коріняк О. М. Захист прав і свобод людини при застосуванні запобіжних заходів у кримінальному провадженні України: монографія [за заг. ред. Г. К. Кожевнікова] ; Нац. акад. прокуратури України. К. : ЛПКС, 2013. 195 с.

19. Лук'яненко Ю. В., Юхно О.О. Затримання особи як захід забезпечення кримінального провадження : монографія / Ю. В. Лук'яненко, О.; Нац. поліція України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х. : Панов, 2016. 262 с.

20. Макаров М. А. Судовий контроль у кримінальному провадженні : монографія ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 339 с.
21. Марочкін О. І. Мотивування процесуальних рішень слідчого: монографія, К., Національна академія прокуратури України, 2015. 214 с.
22. Нор В. Т., Крикливець Д. Є. Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею. Львів : Видавництво ТзОВ «Колір ПРО», 2017. 376 с.
23. Осадча О. С. Повноваження прокурора при застосуванні запобіжних заходів: монографія / за заг. ред. О. О. Юхна ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Панов А. М., 2016. 223 с.
24. Смоков С. М., К. Г. Горелкіна. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві України : монографія, О. : Астропринт, 2012. 148 с.
25. Смоков С. М. Запобіжні заходи та кримінально-процесуальні гарантії їх застосування : навч. посіб.; Одес. держ. ун-т внутр. справ. –Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2015. 132 с.
26. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) : монографія. Донецьк : ТОВ «ВТП Промінь», 2012. 640 с.
27. Удалова Л. Д. Накладення арешту на вклади, цінності та інше майно обвинуваченого : навч. посіб. / Удалова Л. Д., Гаюр І. Й. К. : КНТ, 2012. 167 с.
28. Шаренко С. Л. Актуальні питання арешту та скасування арешту тимчасово вилученого майна. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали пост. діючого наук.-практ. семінару, 27 лист. 2015 р. / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. Харків : Право, 2015. Вип. 7. С. 163-168.
29. Шило О. Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України : монографія / О. Г. Шило ; наук. конс. Ю. М.

Грошевий ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". Х. : Право, 2011. 472 с.

30. Шило О. Г. Заходи забезпечення кримінального провадження за новим КПК України. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : Матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 19 жовт. 2012 р. / СБУ, Ін-т підгот. юрид. кадрів для СБУ Нац. ун-ту "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х. : ТОВ "Оберіг", 2012. Вип. 4. С. 187-191.

31. Шило О. Г. До питання щодо порядку застосування в кримінальному провадженні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С. В. Ківалова, 16-17 трав. 2014 р. : у 2-х т. / Нац. ун-т , Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. Одеса : Юрид. літ., 2014. Т. 1. С. 656-658.

32. Постанова ВСУ від 14 вересня 2017 року № 5-162к(15)17. URL : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/4DF68C53D1B7FB0BC22581A30034452E](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/4DF68C53D1B7FB0BC22581A30034452E) . Заголовок з екрана.

Додаткові:

1. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: зб. судової практики / Мін-во юстиції України; уклад. А.О. Потьомкін. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. 760 с.

2. Збірник зразків процесуальних документів (досудове розслідування): науково-практичний посібник / Авторський колектив: Бабіков О.П., Жицький Є.О., Захуцький А.В. та інші. Х. : Оберіг, 2014. 600 с.

3. Зразки процесуальних документів (досудове розслідування) : наук.-практ. посіб. / О.І. Перепелиця, С.Є. Кучерина, В.В. Федосєєв та ін. Х.: Право, 2015. 632 с.

4. Методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою : дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу. Книга друга / заг. ред.:

І. Ван, А. Вишневецький ; Нац. асоц. адвокатів України [та ін.]. Харків : Фактор, 2015. 57 с.

5. Бабіч Л. М. Застава як вид запобіжного заходу у кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Бабіч Лідія Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2014. 19 с.

6. Большаков Є. В. Апеляційне оскарження рішень судді, постановлених в порядку судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Большаков Євген Володимирович ; Акад. адвокатури України. К., 2012. 206 с.

7. Білоус О. В. Окремі питання застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні. Юрид. наука : наук. юрид. журн. 2014. N 10. С. 97-103.

8. Бондаренко О. Особисте зобов'язання як форма процесуального забезпечення участі осіб у кримінальному провадженні. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. N 2. С. 66-70.

9. Бондаренко О. Процесуальні аспекти затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. N 1(спец.вип.). С. 47-51.

10. Бондаренко, О. М. Зарубіжний досвід застосування деяких запобіжних заходів. Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. Вип. 62. С. 305-310.

11. Бортун М. Особливості затримання особи без ухвали слідчого судді. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. N 5. С. 102-106.

12. Валігура Д. М. Оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органу досудового розслідування та прокурора : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Валігура Дмитро Миколайович ; Нац. акад. внутр. справ. К., 2013. 18 с.

13. Вань І., Вишневецький А. Дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу : методичні

вказівки. URL: http://ulaf.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/BPD_metodichka2.pdf. Заголовок з екрана.

14. Гловюк І. В. Окремі аспекти доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею. *Право України*. 2014. № 10. С. 97-105.

15. Гловюк І.В. Презумпції й тягар доказування у розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / І. В. Гловюк // *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 84-89.

16. Гловюк І. В. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, як учасник кримінального провадження: проблемні питання/ Гуманізація кримінальної відповідальності та демократизація кримінального судочинства: матеріали Міжнар. науково-практич. симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 18–19 листоп. 2016 р.). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права ім. Короля Д. Галицького, 2016. С. 42-46. <http://dspace.opua.edu.ua/handle/11300/6554>. - Заголовок з екрана.

17. Головчук В. А. Актуальні питання складу завідомо незаконного затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою. *Держава і право. Юридичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. - Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2016. Вип. 72. С. 420-435.

18. Дерев'янка М. І. Гарантії прав і свобод особи під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Дерев'янка Марина Іванівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 20 с.

19. Єні О. Діяльність прокурора при підготовці клопотань про застосування запобіжних заходів *Вісник прокуратури*. 2016. N 5. С. 50-59.

20. Жупіна О. Правова регламентація застосування тимчасового доступу до речей і документів як заходу забезпечення кримінального провадження / О. Жупіна. *Вісник прокуратури*. 2015. N 2. С. 76-85.

21. Завада С. В. Відсторонення від посади як захід кримінально-процесуального примусу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Завада Сергій Валерійович ; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2014. 19 с.
22. Іванов А. Докази при застосуванні запобіжних заходів. Вісник національної асоціації адвокатів України. 2016. N 9. С. 7-11.
23. Ільченко С. Ю. Проблеми забезпечення належної правової процедури під час відсторонення від посади. Право України. 2013. N 11. С. 225-232.
24. Лапкін А. В. Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 1 (спец.вип.). С. 58-63.
25. Легких К.В. Дискримінаційна складова "заочного" взяття під варту за КПК України. Академія адвокатури України. Вісник Академії адвокатури України. 2015. N 1(32). С. 105-110.
26. Лук'яненко Ю. В. Окремі питання застосування практики Європейського Суду з прав людини щодо затримання особи у кримінальному судочинстві. Право і Безпека : наук. журн. 2015. N 1. С. 55-60.
27. Лук'яненко, Ю. Проблемні питання визначення уповноважених службових осіб, які мають права на затримання за КПК України. Вісник прокуратури. 2015. N 3. С. 65-70.
28. Макаренко Є. І. Затримання підозрюваного у вчиненні злочину: вимоги чинного КПК України та євро стандарти. Право і суспільство. 2014. N 5. С. 222-230.
29. Макаров М. А. Оскарження слідчому судді рішення про затримання особи за підозрою у вчиненні злочину. Юрид. наука : наук. юрид. журн. 2015. N 5. С. 142-147.
30. Макаров М. А. Прийняття слідчим суддею рішення про арешт майна. Юрид. наука : наук. юрид. журн. 2015. N 10. С. 200-206.
31. Мельник А. М. Забезпечення прав затриманого у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Мельник Аліна Миколаївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 20 с.

32. Никоненко М. Я. Значення у процесі доказування заходів забезпечення кримінального провадження. Юрид. наука : наук. юрид. журн. - 2014. N 7. С. 118-125.

33. Попелюшко В. Слідчий суддя у кримінальному провадженні: процесуальний статус та процесуальні функції. Право України. 2013. № 11. С. 145-153.

34. Савицька С. Особливості затримання адвоката та застосування до нього запобіжного заходу. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2014. N 12. С. 77-81.

35. Смоков С. М., Д. В. Лісніченко. Тимчасове вилучення та арешт майна: доказ чи захід забезпечення кримінального провадження. Право України. 2015. N 5. С. 163-170.

36. Татаров О. Ю. Заходи забезпечення кримінального провадження: перший досвід застосування. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. N 7. С. 113-122.

1. Тищенко О. І. Окремі аспекти застосування запобіжного заходу у вигляді застави (за матеріалами судової практики). Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 2. С. 140-141.

2. Фаринник В. І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. Вісник кримінального судочинства. - 2015. - № 1. - С. 133-142.

3. Фаринник В. І. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 85-94.

Інтернет-ресурси:

1. <http://court.gov.ua/> – Судова влада України (офіційний портал);
2. <http://rada.gov.ua/> – Верховна Рада України;
3. <http://www.ombudsman.gov.ua> – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
4. <http://www.ccu.gov.ua/> – Конституційний Суд України;

5. <http://www.scourt.gov.ua/> – Верховний Суд України;
6. <http://sc.gov.ua/> – Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ;
7. www.gp.gov.ua/ – Генеральна прокуратура України;
8. <https://nabu.gov.ua/> – Національне антикорупційне бюро України;
9. <http://www.mvs.gov.ua/ua/> – Міністерство внутрішніх справ України;
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень;
11. <http://www.committee.org.ua/about> – Міжнародний Комітет захисту прав людини;
12. <http://www.un.org/ru/> – Організація Об'єднаних Націй;
13. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/> – Рада ООН з прав людини;
14. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/index.htm> – Комітет ООН з прав людини;
15. <http://www.coe.int/lportal/web/coe-portal> – Комісар Ради Європи з прав людини;
16. <http://www.odhr.pl/odhr> – Бюро демократичних інституцій і прав людини (БДПІЛ);
- 17.
18. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – Європейський суд з прав людини;
19. <https://helsinki.org.ua> – Українська Гельсінська спілка з прав людини;
20. <https://precedent.in.ua> – Центр стратегічних справ Української Гельсінської спілки з прав людини Precedent UA
21. <http://khpg.org> – Харківська правозахисна група;
22. <http://amnesty.org.ua> – Amnesty International Ukraine;
23. <http://zib.com.ua/ru/> – газета «Закон і бізнес».

24. База даних «Навчальний електронно-інформаційний комплекс з кримінального процесу» / свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір від 30.01.2014 р. № 53434